

روستایی و از عوامل اصلی تضعیف و آسیب پذیری بیشتر اقتصادهای محلی شده است. در بخش جامعه این راهنما خواهید خواند که چگونه در روستاهای قرن بیست و یکم، با احیای فرهنگ یاریگری و تقویت مهارت های ارتباطی، روستائینان به جای اتکا به تسهیلات بانکی برای تولید کشاورزی، ساخت مسکن و غیره، به ترویج همفکری و همیاری در میان خود رو آورده اند تا با کمک یکدیگر و کمترین هدررفت نقدینگی از روستا به حل مسایل گوناگون بپردازند.

فرهنگ اصیل، غنی و جذاب، برخاسته از اندیشه متعالی است و به نوبه خود کلیه جوانب زندگی یک قوم را در بر می گیرد: معماری بناهایی که مردم در آنها کار و زندگی می کنند، غذاهایی که می خورند، محصولات که می کارند، ابزاری که استفاده می کنند، و فعالیت هایی که از طریق آن به ورزش و پرورش جسم و روان می پردازند. زمانی روستاهای سنتی خاستگاه و مکان نگهداری و ذخیره فرهنگ اصیل بومی بود. نکته دیگر اینکه فرهنگ هر سرزمین به ساکنان آن هویت و افتخار می دهد. تاریخ نشان می دهد که نتیجه فقدان فرهنگ اصیل، از خود بیگانگی، تقلید کورکورانه و وابستگی است. لذا با توجه به تاثیر فراگیر فرهنگ در جامعه، تقویت بستر فرهنگی از ملزومات کلیدی عبور از روستای آسیب پذیر و رسیدن به روستای خودکفا، مقاوم و پیشرفته است. از سویی دیگر، روستایی که در آن بناها، لباس ها، و غذاها همان است که در شهرها، مسلما چیزی برای جذب گردشگر و یا عرضه به فرهنگ ملی کشور ندارد. در بخش فرهنگی این راهنما خواهید خواند که در روستاهای مقاوم قرن بیست و یکم چگونه تعالی اندیشه و چاره اندیشی هنری در حل مسایل، بخشی از زندگی روزمره فرد فرد جامعه می شود تا سرچشمه جوشان ذوق بشری در محیط پاکیزه و مولد روستا به خلق زیبایی ها - یعنی تناسب و هماهنگی - در جمیع حوزه ها ادامه دهد.

اقتصاد

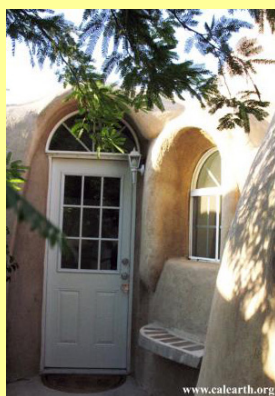
برای درک جزئیات و اصطلاحات تخصصی علم اقتصاد حداقل چند سال مطالعه لازم است. اما کلیات اقتصاد برای هر کس که به نحوی با کار، پول و خرید سروکار داشته قابل درک است. برای تبیین یکی از کلیات این دانش برای عامه مردم، برخی اقتصاددانان از تمثیل «سطل سوراخ» استفاده می کنند که ریشه بسیاری از ناتوانی ها و آسیب پذیری های امروز جوامع را نمایان می کند: به محیط اطراف خود نگاه کنیم. هر آنچه از محیط خارج از روستا برای

مصرف اهالی وارد می شود، به مثابه سوراخی است که در بدنه سطل اقتصاد محلی ایجاد کنند. از این مجرا نقدینگی روستا به بیرون راه پیدا می کند. با افزایش کالاها و خدمات وارداتی به یک جامعه، مقدار بیشتری از نقدینگی خارج می گردد و طبعاً به همان میزان نیز از توان روستا در دستیابی به سرمایه گذاری محلی و رسیدن به خوداتکایی و خودکفایی کاسته می شود.

دهد... [بیشتر بخوانید](#)

واقعیت این است که امروزه در جهان در سطوح مختلف، رقابت اقتصادی گسترده ای وجود دارد: شرکت های بزرگ چندملیتی دنیا می کوشند تا، به اصطلاح، سطل ملت ها، به ویژه کشورهای در حال توسعه، را سوراخ کنند. به همان سیاق شهرها تلاش می کنند سطل روستاها را سوراخ کنند. بخش صنعت نیز سطل کشاورزی را هدف قرار داده و روستا را عرصه مستعدی برای بهره برداری و کسب ثروت یافته است. برای پیشگیری از لطمه اقتصادی، ساکنان هر جامعه می باید با هوشیاری، از افزایش تعداد سوراخ های سطل خود جلوگیری کنند و با جذب منابع (از جمله نقدینگی، نیروی انسانی و دانش و تجربه) از دیگر جوامع، به تقویت اقتصاد خود همت گمارند. بخشی از این هوشیاری در گرو کسب توانایی افراد، به ویژه رهبران، مدیران و تسهیلگران محلی، در تمیز دادن بین واقعیت و تبلیغات در عرصه مصرف است. امروزه مصرف بعضی از کالاها، مثل انواع کالاهای تجملی و غیر ضرور، به عنوان معیاری از ترقی و پیشرفت جلوه داده می شود در صورتی که این کالاهای فریبنده، بدون اینکه فایده خاصی برای جامعه داشته باشد، بر مجاری هدررفت نقدینگی و دیگر منابع از روستا به نفع صنایع می افزاید.

روستاهای سالم قرن بیست و یکم در اقصی نقاط دنیا توانسته اند با نوآوری هایی چون نمونه های زیر، ضمن کاستن از هدررفت نقدینگی از جامعه، به رونق اقتصادی روستای خود بیفزایند و از درآمد و آسایش بیشتری برخوردار شوند. بی شک در این مسیر، کار و تلاش پیگیر لازمه رونق اقتصادی است، اما دو تغییر در بینش نیز رهگشااست: (۱) روستا یکی از مستعدترین زمینه های سرمایه گذاری برای اهالی و مهاجران همان روستاست و (۲) دانش آموختگان یک روستا، در هر رشته ای که تحصیل کرده باشند، مستعدترین بستر جهت اشغالزایی برای خود و دیگران را در روستای خود خواهند یافت. تسهیلگران روستاهای سالم این دو پیام را به دانش آموختگان و مهاجران روستای خود در هر کجای دنیا که زندگی می کنند می رسانند و آنان را به مشارکت دعوت می کنند.

خانه سازی ارزان و ایمن

ساخت و ساز بخش عمده ای از اقتصاد هر جامعه است. روستاهای سالم با احیای معماری بومی منطقه خود قادر شده اند که برای ساختن مسکن با دوام، ایمن و ارزان از مصلح مناسب و ارزاقیمت بومی استفاده کنند. پیشرفت های علمی در

این حوزه نشان می دهد که برای ساخت و ساز مقاوم واقعا نیازی به سیمان و انواع آهن آلات سنگین و پرهزینه ساختمانی نیست. کما اینکه مقاوم ترین، ارزانترین و از نظر فرهنگی مناسب ترین بنای ممکن برای بسیاری از روستاهای امروز ایران و دیگر کشورهای منطقه به دست معمار ایرانی مهندس نادر خلیلی بدون بکارگیری پرهزینه مصالح صنعتی مثل سیمان، آجر و آهن آلات سنگین طراحی شده است. مصالح مورد نیاز برای ساخت این بنای زیبا و کم مصرف، عمدتا خاک است. از نظر ایمنی در برابر زلزله، این بنا مورد تایید مقررات ملی

این بنا که عمدتا با خاک ساخته شده به لحاظ طراحی هوشمندانه آن، از سوی کارشناسان ساخت و ساز، مقاوم به زلزله تشخیص داده شده است. این بنا همچنین مصداقی از بهره گیری از دانش بومی برای پیشرفت و حل مسایل امروز توسعه است. بیشتر

بخوانید

ساختمان در کشور آمریکا که از سخت گیرترین مراجع نوع خود در دنیاست قرار گرفته است. به لحاظ طراحی و مصالح، ساکنان این نوع بنا نیاز بالایی به انرژی برای سرمایش و گرمایش فضاهای داخلی در فصول مختلف سال ندارند. با استفاده از [راهنمای ساخت](#) این بنا، زوج های جوان، با همکاری همسایگان و خویشاوندان و بدون نیاز به وام ازدواج و غیره، می توانند خانه خود را با دست خود بسازند.

کشاورزی

در دهکده های سالم جهان، [کشاورزی ارگانیک](#) کاملاً جایگزین کشاورزی شیمیایی شده است. یعنی این جوامع در کاشت و داشت محصولات کشاورزی از کود و سموم شیمیایی گرانقیمت به کلی بی نیازند. اما لازمه موفقیت در تولید محصولات ارگانیک کاشت [بذر بومی](#) است. تصور عامه مردم و صاحب نظران، مبنی بر برتری بذرهایی اصلاح شده و تجاری، ریشه در ابهامی دارد که از مقایسه بازده زراعی این دو نوع بذر به وجود آمده است. در مطالعات پشتیبان [نهاد فراملیتی کشاورزی شیمیایی](#)، کارآیی بذرها را از روی بازده زراعی (میزان برداشت در واحد سطح) آنها می سنجند. اما با توجه به اینکه بازده بذرهایی اصلاح شده را می توان با افزودن مقدار کود شیمیایی مصرفی افزایش داد، بازده زراعی نمی تواند دقیقی برای مقایسه این دو نوع بذر باشد. در این مطالعات معمولاً از مقایسه بازده اقتصادی دو نوع بذر نشانی دیده نمی شود، چون مقایسه هزینه ها بین کشت شیمیایی (شامل هزینه بذر، کود شیمیایی، سموم دفع آفات و آب بیشتری که این نوع کشت می طلبد) و کشت غیر شیمیایی (که از کلیه این هزینه ها بی نیاز است)، برتری اقتصادی کشت غیر شیمیایی را به طور انکارناپذیری نمایان می کند.

موفقیت کشاورزان هندی در بیش از ۱۰۰ روستا در استان «تامیل نادو» بسیاری از دانشگاهیان آن کشور را به پژوهش بیشتر در مورد استعداد بذرهایی بومی در بالا بردن بازده اقتصادی کشاورزی تشویق کرده است. کشاورزان جوان در تامیل نادو که از قبل با توان تولیدی بذرهایی اصیل منطقه خود آشنایی نداشتند، پیش از احیا و کشت مجدد اینگونه بذرها، به کشت قیاسی آنها به منظور مقایسه با نمونه های اصلاح شده

مطالعه قیاسی بازده اقتصادی بذرهایی بومی و بذرهایی اصلاح شده را می توان در هر روستایی و در هر مقیاسی انجام داد تا واقعیت اطلاعاتی که در بند پیش آمد برای کشاورزان جوان در عمل روشن شود. کما اینکه در سال ۱۳۷۹، با همکاری [ایستگاه](#)

[تحقیقاتی دانش بومی](#) و چندی از کشاورزان [روستای خورهه](#)، شهرستان محلات، استان مرکزی، [کشت قیاسی دو نوع گندم](#) انجام شد. این کشت آزمایشی به روشنی نشان داد که [باور حاکم در مورد برتری بذرهایی اصلاح شده](#) از نظر اقتصادی درست نیست و برای بازگشت به خوداتکایی و خودکفایی، احیا و تکثیر بذرهایی اصیل مطلقاً ضروری است. در روستاهای سالم دنیا، کشاورزان، بذرهایی بومی منطقه را با جدیت گردآوری می کنند و بدینوسیله از نیاز به کود شیمیایی و سموم دفع آفات و هزینه های مرتبط با کشاورزی شیمیایی رهایی می یابند. [برخی از دولت ها](#) نیز، به منظور تضمین آینده امنیت غذایی در کشورشان، مشارکت در این امر را از جمله وظایف و مسئولیت های خود قرار داده اند.

عامل دیگر وابستگی و آسیب پذیری اقتصاد روستا، ترویج کشت تک محصولی است. کشت یک یا چند محصول انگشت شمار، تنوع کشت در روستا را نابود و نتیجتاً روستا را برای رفع نیازمندی های خوراکی خود مجبور به واردات محصولات بیشتری می کند. از سوی دیگر، کشت تک محصولی به ضرر فرد کشاورز نیز هست چون موجب کاهش توان چانه زنی او در زمان فروش محصول می شود.

کشاورزی، به ویژه با بذرهایی بومی، پر برکت است و لذا پس از تامین نیازهای محلی، مازاد تولید را می توان به منظور جذب نقدینگی بیشتر به خارج از روستا صادر کرد. محصولاتی که در روستاهای قرن بیست و یکم بدون نهاده های شیمیایی تولید می شود «محصولات سالم» به شمار می رود که در مقایسه با محصولات کشاورزی شیمیایی دارای کیفیت بسیار بالاتری است. عطر و طعم این محصولات کاملاً متفاوت است و لذا مشتریان خاص خود را دارد. بازاریابی برای محصولات با کیفیت روستاهای سالم زمینه مستعد دیگری برای ایجاد شغل و درآمد بیشتر در روستاهای قرن بیست و یکم به وجود آورده است: آندسته از روستاهای سالم که در نزدیکی شهرهای بزرگ واقع اند از طریق ایجاد تعاونی های کشت و مصرف و بازارهای روز، مازاد تولید خود را به مشتریان شهرنشین می

کشت قیاسی انواع بذر، مشابه با آنچه برای دو نوع بذر گندم در روستای خوره به آزمایش رسید، برای تمامی محصولات زراعی در دیگر روستاهای کشور قابل تکرار است. بیشتر بخوانید

فروشدند. از سوی دیگر، باغداران و دامدارانی که با شهرهای بزرگ فاصله بیشتری دارند، مشارکت در احداث یک فروشگاه در مراکز شهرستان یا استان با هدف عرضه گروهی محصولات با کیفیت روستای خود را راهکاری بسیار مؤثر یافته اند. تعداد رو به رشدی از این نوع فروشگاه ها هم اکنون در نقاط مختلف کشور ما نیز با نتایج امیدوارکننده ای افتتاح شده است. کلید موفقیت در این روش های تولید-به-مصرف مستقیم، حفظ تنوع تولید و رعایت مستمر اصول کشاورزی ارگانیک برای بالا نگه داشتن کیفیت محصولات و رضایت مشتریان است.

گاه فعالیت های اقتصادی روستاهای سالم به حدی رونق می یابد که جمعیت بیشتری به خود روستا جلب می شود و لذا نیازی به هزینه کرد فوق العاده برای بازاریابی و حمل محصولات به خارج از روستا نیست. بیشترین جمعیت را فعالیت های خدماتی، مثل نمونه های زیر، به روستاها جلب می کند. کارکنان و بهره برداران این خدمات، برخلاف جمعیت گردشگر، عموماً ساکنین دائم روستا می شوند.

خدمات

ارائه خدمات به عنوان یک فعالیت اقتصادی و درآمدزا معمولاً محیط های شهری را در ذهن تداعی می کند. اما روستاهای سالم قرن بیست و یکم با جلب مشارکت دانش آموختگان خود توانسته اند خدماتی نوظهور بنیانگذاری

دهکده سالم فیندهورن، واقع در کشور اسکاتلند، در سال ۱۹۸۹ با نصب یک دستگاه توربین بادی اقدام به تامین بخشی از برق مورد نیاز اهالی کرد. امروز این روستا با ۴ توربین بادی از خریداری برق بی نیاز است. علاوه بر این، ۵۰ درصد برق تولیدی فیندهورن

به شبکه سراسری فروخته می شود. بیشتر بخوانید

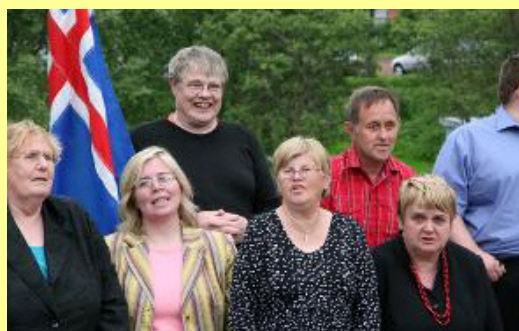
کنند. تولید برق محلی یکی از این خدمات است که ضمن ایجاد خودکفایی و خوداتکایی بیشتر، موجب حفظ مقادیر عظیمی از نقدینگی در اقتصاد محلی شده است. ضمناً تولید انرژی محلی، چه از طریق توربین های بادی و چه از طریق پانل ها و آبگرم کن های خورشیدی، معمولاً مشوق تاسیس کارگاه های صنعتی محلی برای تولید لوازم و ابزارآلات تولید انرژی حرارتی و برق و ایجاد اشتغال دائم می شود. به طور کلی، تولید برق محلی به حدی موفقیت آمیز بوده که روستاهای تولید کننده مبادرت به فروش مازاد برق به روستاهای اطراف کرده اند. امروزه، با توجه به فناوری میکروگرید، تولید محلی برق و فروش آن به شبکه سراسری از لحاظ فنی کاملاً امکانپذیر است. در بسیاری از نقاط بادخیز ایران بهره گیری از فناوری سد بادی که برخاسته از دانش بومی این مرز و بوم است نیز دارای استعدادی عظیم برای تولید محلی برق و ایجاد اشتغال و درآمد برای دانش آموختگان روستا در رشته های مهندسی برق و عمران است. سرمایه گذاری اولیه برای احداث سد های بادی در مقایسه با توربین های بادی تجاری بسیار کمتر است.

از دیگر خدمات جدید در روستاهای سالم می توان از ارائه خدمات اجتماعی مانند خدمات بهزیستی به معلولین، سالمندان و ایتم نام برد. در ایران، با توجه به جمعیت کثیری از جوانان دختر و پسر روستا که در جمیع رشته های علمی و حرفه ای مرتبط، دانش آموخته اند، ارائه اینگونه خدمات در روستاها کاملاً عملی است.

دارالایتم در دهکده سالم «کیتز» در روسیه (بالا) و مرکز توانبخشی معلولین ذهنی در دهکده سالم «سولهایمر» در ایسلند (پایین) از جمله خدمات اجتماعی ابداعی در روستاهای سالم است. وجود نیروی انسانی تحصیلکرده در بسیاری از روستاهای امروز ایران و جهان احداث تعداد بیشتری از این مؤسسات را در روستاها امکانپذیر کرده است.

بیشتر بخوانید

مسئله ارائه این خدمات بدیع و نوظهور و انواع کسب و کار و صنایع خرد که در ارتباط با این خدمات در روستاهای سالم جهان آغاز شده فرصتی بی سابقه برای سرمایه گذاری محلی به وجود آورده است. در بالا به کارگاه های کوچک صنعتی در ارتباط با تولید ملزومات انرژی محلی اشاره شد. در ارتباط با خدمات اجتماعی نیز می توان از شرکت های پشتیبانی به منظور تامین غذای آماده و ارائه خدمات اسکان و پذیرایی نام برد. برای مهاجران روستا که در شهرها ساکن شده اند و از لحاظ حرفه ای و مالی موفقیت کسب کرده اند، سرمایه گذاری در این شرکت ها گزینه ای ثمربخش، مطمئن و رضایتبخش است. طی سال هایی که ایشان پس انداز خود را در موطن خود به کار می اندازند، همزمان شاهد رشد دارایی های شخصی و شکوفایی اقتصادی و عمرانی سرزمین آبا و اجدادی خود خواهند بود.